

GÂNDURI PENTRU OAMENI

(Urmare din pagina IV)

Nu putem evada din noi înșine! Acesta e un adevăr indiscutabil. E deci inutil să precizăm câtă autobiografie se află în opera unui literat. Dacă el nu dă tot ce este întrânsul, nu dă nimic. Chiar dacă înfățișează oameni „străini” de el, tot pe el însuși se exprimă, căci vede cu ochii săi, judecă cu mintea sa. Opera unui adevărat scriitor e o necurmată spovedanie. Prin aceasta, nu proclam subiectivismul în literatură. Un scriitor își dovedește maturitatea când poate fi obiectiv față de el însuși și nu se teme de adevăr.

Preferințe? (am răspuns odată unui confrate, care m-a întrebat ce autori prefer). Nu poate fi vorba de preferințe. Caut în orice operă de artă, în orice carte, un adevăr, un gând bun, un gest frumos. Caut să mă recunosc în operele altora.

Dacă operele sunt bune, adică frumoase și omenești, vreau să mă desăvârșesc prin ele. Dacă ele sunt lipsite de frumusețe și omenie, mă silesc să răsfrâng asupra lor năzuințele mele de mai bine. Citesc, de pildă, pe Tolstoi, pe Victor Hugo – dar nu uit vechile Scripturi; citesc pe Spinoza, pe Carlyle – dar nu disprețuiesc broșura unui umil meșteșugar care scrie și el ceva despre „purtarea în viață”; citesc dialogurile lui Platon sau ale neosocraticului Han Ryner – dar și un „roman-fluviu” (al lui Romain Rolland sau Jules Romains sau Șalom Ash), ceea ce nu mă împiedică să salut cu voioșie și speranță pe cel mai nou venit în arena pacifică a artelor, a literelor, a gândirii creatoare...

(„Renașterea Noastră”, 31 ianuarie 1942)

Gândul bun și adevărat germinează în vâlmășagul ostentinelor și năzuințelor de fiecare zi. El se pârguiește în răgazul meditației și, la miezul nopții, se desprinde ca fructul ce cade la pământ ca să înnoiască rodnicia.

Pâinea noastră cea de toate zilele... Dacă pâinea ar fi făcută în formă de sfinx, purtând o etichetă cu aceeași întrebare: cum îți-ai câștigat această pâine?, mulți, foarte mulți nu ar mai putea s-o mănânce cu conștiința liniștită – și nici măcar cu poftă.

Singurătate! Te caut printre oameni și te găsesc cu mii de figuri tragice sau brutale; te caut în natură și ești un haos de forțe oarbe, devorante; te caut în mine însumi și te găsesc unică, senină, dominantă, ca Dumnezeu peste lume.

Cea mai periculoasă dintre vici este: vanitatea de a fi bun. O spunem și celor modești, căci modestia e uneori un mijloc excelent de a ne ascunde defectele.

Iată prima poveste, fiule, pe care o vei înțelege când vei fi mare:

Un bogătaș împrumută bani unui poet bolnav, cu condiția că, dacă poetul moare înainte de a-și plăti datoria, să-i lase toată averea sa.

Și, într-adevăr, după moartea poetului, „binefăcătorul”, cu pânțele mare și case de fier, primi un kilogram de creier și o inimă sfâșiată.

Să înlăturăm cuvântul „fericire” din limba lui omenească. Acest cuvânt, lipsit de înțeles sau cu mii de înțelesuri false, a pricinuit mai multe dezamăgiri, mai multe suferințe, decât toate realitățile vieții. Fericire? Să n-o căutăm niciodată. Nu putem avea decât mulțumirea de a ne realiza în efortul neîncetat al creațiunii, biruindu-ne pe noi înșine, lepădându-ne de aparențele materiei.

Egoism = altruism. Egoismul adevărat e desăvârșirea liberă,

voluntară, a personalității în folosul omenirii. Altruismul e solidaritatea conștientă a individului care, dându-și seama că primește totdeauna de la ea mult mai mult decât îi dă.

Oamenii sunt răi, egoiști, fățarnici, mincinoși, vanițiși, lacomi, invidioși, intoleranți, hoți, ucigași” ș.a.m.d.

Așa spun cei mai mulți, fără să se întrebe: „Dar cum sunt eu? Ce-am făcut ca să am dreptul de a-i numi astfel?” Și mai ales: „Ce-am făcut ca să fie mai puțin răi, mai puțin orgolioși, mai puțin brutali?”

Inainte de-a acuza, acuză-te! Înainte de-a lovi, înalță-te! Înainte de-a moraliza, umanizează-te!

Abia în ora lui de răgaz, omul de acțiune simte urcând în el vârtejul amintirilor amestecate cu atâtea năzuințe neimplinite, care îi molesesc voința, îi adorm cugetul, îi umplu inima cu tristețea zădărnicii.

Rareori visul e în armonie cu acțiunea: mergând, nu poți visa fără să cazi în gropile fatalităților. De aceea, oamenii de acțiune se odihnesc: schimbă o muncă prin alta, o acțiune prin alta – realizând ceea ce alții visează numai.

Prostita e de compătimit – nu numai când e rea, dar mai ales când e ridicolă, purtând masca erudiției. „Prostita” navililor e însă foarte aproape de înțelepciune.

Fiu! Azi, duminică, mulți rostesc „Tatăl nostru” – fără să creadă. Crezul meu, iată-l: „Nu cred decât într-o forță a Spiritului; calea mea spre inima oamenilor, a lucrurilor și-a lumii, o numesc: intuiție raționalizată – și nu este altceva decât iubirea pură și simplă; nu mă supun decât unui singur imperativ: al conștiinței; toate năzuințele mele se rezumă într-una singură: cunoașterea de sine; nu cunosc decât un mijloc de înălțare: auto-desăvârșirea.”

(„Cuvântul nostru” II, 6-7 aug. sept. 1927)

ÎMPOTRIVA URII

Înțeleg prin antisemitism acea maladie psihică, ale cărei manifestări prezintă caracteristicile fobiei – adică ale obsesiei. Când cineva este obsedat de o imagine, de o idee, de un individ sau chiar de o colectivitate, acestea devin centre ale lumii – și, toate cauzele și efectele, oricât de depărtate și de deosebite ar fi ele, sunt raportate la obsesia inițială. Această obsesie ajunge să cuprindă întreaga conștiință a cuiva – și atunci ea capătă o putere dinamică explozivă.

Înlăturând sau nimicind imaginea, individul sau colectivitatea obsedată, cel ce suferă de o fobie crede că va curma cauzele relelor pe care le vede în jurul său. Se poate ca aceste rele să fie incontestabile – dar cauzele lor să fie cu totul altele decât acelea care se răsfrâng în sufletul și în cugetul celui obsedat. Deci, acesta trebuie să se vindece mai întâi pe sine însuși.

Cel ce suferă de obsesia antisemitismului, se poate vindeca numai prin dorință și sinceritate. Prea puțini renunță însă la o eroare care s-a dovedit fecundă în multe alte suflete slabe și minți ignorante – și care, mai ales, s-a dovedit rentabilă din punct de vedere politic. Căci există frunțași antisemiți, perfect lucizi – care, pe ascuns, au cele mai bune relații cu evreii, dar cred că „interesul național” cere înlăturarea lor din treburile publice, din instituțiile culturale și chiar din cuprinsul sacrosanct al patriei.

Dacă antisemitismul ar avea, ca în Evul Mediu, un substrat religios, s-ar putea înțelege fanatismul care nu ezită să înalțe ruguri, pe care evreii să ardă ca torțele *ad maiorem gloriam Dei*. Azi, antisemitismul se folosește și de pretextul economic – după cum economiile sunt și cauzele atâtor perturbări sociale, care culminează cu războiul național civil. Concurența economică atribuită evreilor a devenit azi tot așa de absurdă ca și fanatismul religios de altădată. În câmpul economic mondial, interdependența e legea dintâi. Interesele economice „naționale” ascund interesele trusturilor, din care nu lipsesc evreii: aceștia se concurează între ei cu aceeași „ură”, cu același „șovinism” ca și americanii între ei, englezii sau germanii între ei.

Ce rămâne atunci antisemitismului „doctrinar”? Puritatea de clasă s-a dovedit și ea ca una dintre cele mai babilonice erezii. Puritate etnică, estetică? Primat cultural?... Dar am intrat definitiv în zodia internaționalismului. Nu există morală, cultură, artă care să

nu fie cât de puțin tributară altei morale, altei culturi, altei arte și, ținând seama de cronologie, nu există domenii de activitate creatoare, de la algebră până la tehnică, de la metafizică până la socialism, de la etică religioasă până la umanitarism pozitivist unde spiritul iudaic să nu fi imprimat urmele lui de *misionar al divinității umane*.

Iată explicația esențială a antisemitismului: faptul că evreii sunt anticipatori în toate domeniile de muncă și cultură. Am spus aceasta cu alt prilej. Orice progres se plătește prin sacrificiu. Cine vestește o idee superioară e supus la martiraj de către mulțimile orbite și conduse de politicieni. Aceasta e și soarta Israelului de-a lungul veacurilor. Evreii sunt persecutați din aceleași motive pentru care au pătimit un Giordano Bruno, un Galileu sau puritanii anglosaxoni.

Explicația aceasta, psiho-sociologică, ne ridică deodată deasupra meschinilor certuri (deseri săngeroase, bestiale) dintre confesiuni, dintre tabere politice, care fac din evrei – în virtutea „minimumului de efort” – niște țapi ispășitori. Evreii sunt însă înainte de toate, mai presus de toate, cetățeni ai omenirii. Structura lor etică, destinul lor milenar prin Diaspora confirmă această lege a progresului: tendința spre unitate a tuturor popoarelor, într-un „organism al speciei” umane, devenit conștient de sine însuși. Cu toții năzuim, mai mult sau mai puțin vădit, spre această calitate de cetățean al omenirii. Iar acei care anticipează această calitate, precum sunt evreii, uneori chiar împotriva voinței lor, îndură persecuțiile cetățenilor naționali de pretutindeni...

Domnii politicieni antisemiți care se cred practici și chiar domnii asimilați evrei care se cred idealști – vor râde, desigur, citind aceste „enormități”. Îi lăsam să hohotească din plin, în microcosmosul lor de erori. Rămânem la convingerea că antisemitismul – boală care a contaminat veac după veac, națiune după națiune, întreaga planetă – este un simptom premergător procesului de internaționalizare, de unificare a omenirii.

Deci, combaterea antisemitismului înseamnă totodată combaterea urilor de rasă, de națiune, de religie, de clasă – care stau în calea marelui șuvoi al înfrățirii prin pacisim și internaționalism. Da! Evreii nu vor fi salvați printr-un naționalism evreiesc – ci prin recunoașterea propriei lor naturi,

care este anațională, „mesianică”... Antisemiții trimit pe evrei „la Palestina”: ei încurajează un șovinism identic cu al lor. Dar să nu uităm că guvernul sovietic rusesc trimite pe evreii sioniști în Siberia; această monstruoasă scoate în evidență o dublă oroare: și anume aceea a șovinismului național și aceea a șovinismului de clasă. Sionismul nu este o soluție contra antisemitismului. Vrand să dea evreilor un „cămin național”, el este justificat câtă vreme nu adoptă metodele restrictive ale naționalismului vulgar. Sionismul fără iudaismul universalist este un nonsens. E ca și cum am vrea să închidem un elefant într-o cutie de chibrituri...

Evreii sunt condamnați chiar de evoluția lor istorică și spirituală, care își are rădăcinile în Biblie – să urmeze calea cea mai largă, care cuprinde toate continentele, trecând prin toate capitalele, inclusiv Ierusalimul. Ei au început, printre cei dintâi, să deschidă această cale a umanității. Celelalte popoare culturale fac același drum – dar sunt încă în urma lor. Repetăm: precursorii sunt și martiri.

Ni s-ar putea replica: „Ne-am săturat de martiraj! Nu mai vrem ca poporul evreu să mai fie un Isus al omenirii!”... Într-adevăr, nu vom proclama martirajul, ca un bir necesar progresului uman. Vom recunoaște însă că nu există puțință de întorcere sau de oprire: aceasta e moartea unui popor. Cine s-a pus în slujba idealurilor și intereselor generale și permanente ale omenirii, nu mai poate servi idolii, vopsiți cu sânge, ai egoismelor de rasă, de națiune, de clasă.

Evreii – huliți ca sclavi ai Banului – sunt, vrând-nevrând, slujitori ai Spiritului. Ei au uitat uneori această misiune, dar istoria adevărată i-a readus, implacabilă, din fundăturile fanatismului talmudic sau din speluncile negației anarhice, pe drumul fluvial al vieții solidare. Al vieții care nu cunoaște alte arme decât acelea ale iubirii și ale libertății.

Cu aceste arme, evreii trebuie să combată ei înșiși antisemitismul. Forța brutală poate fi înfrântă prin solidaritatea persecutaților. Evreii să nu ceară protecția „stăpânilor” temporari. Să fie propriii lor stăpâni: conștienți de menirea lor, care este aceeași ca și a celorlalte popoare. Aceea de a se ajuta unele pe altele, de a se lumina unele pe altele – prin libera concurență a spiritelor creatoare.

(„Cuvântul nostru” VIII, 58, 16.III.1934)

PILDA LUI M. SCHWARTZFELD

Dedicație memoriei tatălui meu, David S. Siegler

Printre cele mai vechi lecturi extrașcolare ale mele, îmi amintesc de acele broșuri compacte pe care le găseam în casa bunicului meu, în urmă cu treizeci de ani, la Piatra Neamț: *Anuarul pentru Israeliti*. Pe citeam cu predilecție – și le reciteam. Însă abia azi pot aprecia pe deplin însemnătatea istorică și beletristică a materialului pe care M. Schwartzfeld le-a adunat cu atâta sărguință în cele 22 de *anuale*. Aduc și mărturia mea de bibliotecar: la Cercul „Libertatea” se află una dintre puținele colecții complete ale *Anuarului*. Numeroși sunt acei care o consultă cu bucuria de a fi găsit-o, după ce au căutat-o zadarnic în alte părți. Mulți cercetători ai problemelor referitoare la iudaism și la trecutul evreilor, s-au documentat din aceste culegeri, care rămân printre primele pietre de temelie la contribuția culturală a evreilor din România.

Cât despre *Egalitatea*, care a împlinit 48 de ani de necurmată apariție, o privesc ca pe un fenomen... geologic, ca un punct de reper în vâlmășagul atâtor vremelnicii. M. Schwartzfeld a realizat prin această gazetă săptămânală o mare enciclopedie a vieții evreiești din

România și, în bună parte, din toate țările Diasporei. A însemnat fapte, a prezentat oameni, a comentat opere, cu o meticuloasă conștiinciozitate. A cercetat evenimentele social-politice cu o vervă totdeauna tinerească, polemizând cu pasiune, atacând și primind lovituri. A luptat pentru adevăr și dreptate, pentru lumină și omenie în citadela pe care a înălțat-o an de an, dar care a rămas deschisă spre toate orizonturile vieții evreiești și, în raport cu ea, spre toate manifestările istorice, sociale și culturale ale altor popoare.

A consacra întreaga sa existență unei unice opere, contopindu-și numele cu titlul unei gazete; a munci fără preget, independent și solitar, pentru a da viață unei publicații – timp de jumătate de secol – într-o țară unde zările și revistele trăiesc, cele mai multe, atât cât durează un trandafir sau o ciupercă; a concentra într-o minte lucidă și într-un condei ferm toate armele de luptă, azi, când „armele morții” sunt în mâinile atâtor tineri rătăciți – , acestea toate alcătuiesc meritul rar al lui M. Schwartzfeld și sunt totodată un exemplu consolator pentru acei care cred în izbânda dreptății și culturii omenești.

(„Eseuri despre iudaism”, (Ed. Cultura Poporului, 1938)